

APIE NAUJUS ISTORIOGRAFIJOS TILTUS

MARTYNIUK, Aleksei. *Do Gerbershteina. Avstriia i Vostochnaia Evropa v sisteme personal'nykh svyazei (XIII – nachalo XVI veka)*. Moskva: Kvadriga, 2019. – 576 s. ISBN 978-5-91791-223-4

Vytas Jankauskas
LDK tyrimų centras

Pasirodžiusi nauja Aleksejaus Martyniuko monografija, skirta Austrijos ir Rytų Europos ryšiams XIII–XVI a. pradžioje, nėra netikėta: atidžiai pasekę šio tyrinėtojo mokslines publikacijas (didžiąja dalimi jos atsispindi monografijos bibliografijos sąrašė), pastebėsime, kad Austrijos ir Rusios bei Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ryšius jis nagrinėjo jau kurį laiką. Todėl monografijos pasirodymas buvo dėsningas; ji apibendrina ilgamečius tyrinėjimus.

A. Martyniukas mokslinę karjerą pradėjo Vokietijoje, kur, baigęs studijas, Bochumo universitete 2002 m. apgynė daktaro disertaciją apie totorių įvaizdį Europoje XIII–XVI amžiais (tais pačiais metais pasirodė ir vokiečių kalba publikuota monografija disertacijos pagrindu)¹. Darbas su įvaizdžiais ir vizualiniais šaltiniais (turima omenyje platus šios sąvokos turinys, kadangi vizualumas apima daug ir įvairių šaltinių aspektų – piešiniai, miniatiūros, freskos, kartografija, skulptūra, sfragistika ir t. t.) tapo šio tyrinėtojo vizitine kortele. Vizualinių šaltinių integracija į mokslinį tekstą, dirbant įvaizdžių ir stereotipų analizės sferoje, padėjo priartėti prie geresnio aprašomosios epochos supratimo ir, nevenkim to pripažinti, padarė tekstus daug mieliau skaitomus, kadangi šių šaltinių naudojimas leido tekstus pagyvinti ir puikiai iliustruoti (kas jau tampa ir lietuviškos istoriografijos norma). Grįžęs į Baltarusiją, A. Martyniukas ir toliau darbavosi su šiais šaltiniais, išplėsdamas savo domėjimosi objektą: totorių įvaizdis traukėsi į šalį, tačiau pasinaudodamas puikiai įvaldytais metodologiniais instrumentais, jis pradėjo koncentruotis į regiono istoriją, bandydamas apdoroti skirtingų tradicijų medžiagą. Todėl dėmesys Rusios, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, vėliau ir Didžiojo Naugardo ar Maskovijos realijoms buvo itin didelis, nors nebuvo „paleista“ ir totorių problematika, kas visiškai suprantama, nes totoriai XIII–XVI a. buvo svarbus regiono situaciją apibūdinantis veiksnys. Įdirbis su vizualinių šaltinių analize jaučiamas ir šioje monografijoje. Dar daugiau: ši monografija prasidėjo kaip

¹ MARTYNIUK, Aleksey. *Die Mongolen im Bild. Orientalische, westeuropäische und russische Bildquellen zur Geschichte des Mongolischen Weltreiches und seiner Nachfolgestaaten im 13.–16. Jahrhundert*. Hamburg, 2002.

įvaizdžių ir vizualinių šaltinių analizė, kur atskiri problemų fragmentai jungėsi į didesnius blokus, o bėgant metams platedama ir gilėdama, įgavo naują pavidalą. Itin svarbiais galima laikyti apibendrinimus, susiejusius atskirus fragmentus į bendrą, konceptualiai pabaigtą tekstą. Su kai kuriais iš jų galima polemizuoti, nesutinkant ir siūlant alternatyvius vertinimo modelius, bet tai ir yra mokslinio teksto funkcija – abejoti, kelti klausimus ir ieškoti galimų atsakymų.

Kadangi autoriui svarbūs vaizdiniai, kurie neretai (tačiau tikrai ne visada) paremti vizualiniais šaltiniais, monografijos tekstas yra gausiai iliustruotas. Gal kiek kliūva metodologinis laisvumas, disponuojant būtent vizualiniais šaltiniais. Dalis jų sukurti vėliau ir atskleidžia vėlesnių epochų supratimą apie praeitį, tačiau A. Martyniukas gana lengva ranka juos naudoja ankstesniems laikams apibūdinti. Pavyzdžiui, mūšiui prie Leitos upės (1246 m.) ir Friedricho II Karingojo žūčiai iliustruoti naudojama iliustracija iš Babenbergų giminės medžio (XV a. pabaiga), plačiau nekomentuojant motyvų. Vis dėlto tokio pobūdžio fragmentai nėra dažni, o prie jų grįžtama aptariant paties šaltinio, t. y. Babenbergų giminės medžio, atsiradimą.

Būtina pažymėti, kad jau iš monografijos turinio matyti tam tikras žaidybinis elementas: knygoje yra trys skyriai, kurių kiekviename po dvylika poskyrių, iš viso turinyje septynios dalys... Kaip neprisiminsi Umberto Eco, kito viduramžių tyrinėtojo, žaidimo jo romane „Fuko švytuoklė“, kur spaudos kioskas, dėl jo matmenų, įgavo tobulą dieviškosios idėjos simboliką. Tiesa, pats autorius linkęs šiuos akivaizdžius sutapimus slėpti, teigdamas, jog visa tai tėra atsitiktinumas, tačiau skaitytojams, norint išžvelgti tame grožį ir harmoniją, juk nebūtina tuo patikėti?

Trys monografijos skyriai, autoriaus pavadinti knygomis, turėjo atspindėti tiek šaltiniotylinę situaciją, tiek įrėminti juos chronologiškai. Atrodo, tai pasiteisinęs sumanymas, ir įpintas į tekstą simbolizmas jį dar labiau pagyvina, nors ir be to autorių (neužmirštant ir kalbos redaktorės N. Bojarovos) reikėtų pagirti už gerą, vaizdingą ir gyvą kalbą, kuri padeda tekstą įveikti labai lengvai.

Griebdami jautį už ragų ir pereidami tiesiogiai prie monografijos dėstomosios dalies, iškart susiduriame su pirmuoju skyriumi „Babenbergų knyga“, turinčiu ir pavadinimo sukonkretinimą – „dinastijos epocha“. Žvelgiant į autoriaus sumanymą, pavadinimas lyg ir pateisinamas, tačiau akivaizdu, kad jis mažiausiai pavykęs. Į šią „knygą“ patenka ankstyvųjų Austrijos kontaktų su Rusia aprašymas, kunigaikščio Friedricho II gyvenimo ir jo epochos atskleidimas bei mūšio prie Leitos upės analizė, kur ir žuvo Friedrichas II, taip pat baigėsi ir Babenbergų dinastija (p. 13–64). Sudėtinga ignoruoti faktą, kad Babenbergų dinastijos pabaiga ir tarpvalstybinis konfliktas turėjo didelę įtaką regionui, tačiau nebefunkcionuojančios dinastijos vardu pavadinti visą skyrių, kuriame pagrindiniai įvykiai sukasi apie įpėdinystės procesą, neatrodo labai racionalu. Todėl kyla abejonė, ar šis sumanymas tikrai pavykęs. Jeigu ne viena išlyga. Siaurai suprantant dinas-

tiją kaip valdžios perdavimo tarp vienos giminės narių mechanizmą, toks supratimas nepateisinamas. Tačiau atkreipus dėmesį į šios struktūros moteris, galima pateisinti ir šio skyriaus pavadinimą, kadangi jos tolesniame pasakojime labai svarbios. Dvi Babenbergų atžalos, Margarita, Leopoldo VI dukra, ir Gertrūda, Leopoldo VI anūkė, toliau dalyvavo sostų karuose dėl Babenbergų palikimo. Dvi moterys buvo dviejų pretendentų perimti Friedricho II palikimą žmonos. Čia susiduriame su dviem lituanistiniuose tyrimuose gerai žinomais vardais: Margaritos vyru Bohemijos valdančiosios dinastijos atstovu Pšemislui Otokarui II (*Přemysl Otakar II*) ir Gertrūdos vyru Romanu Danilovičiumi, vėliau tapusiu Mindaugui pavaldžiu Naugarduko kunigaikščiu.

A. Martyniuko išsami analizė ne tik leido žvilgtelėti į kontekstą, kodėl Mindaugui pavyko įtvirtinti savo laimėjimus priėmus krikštą (Haličo-Voluinės kunigaikštis Danielis 1252 m. buvo įsivėlęs į Austrijos įpėdinystės reikalus, ir Lietuvos problema buvo palikta nuošalyje), bet taip pat ir atidžiau pažvelgti į Austrijos diduomenės sudėtį aptariamuoju metu. Ypatingas dėmesys skirtas broliams Wernhardui ir Heinrichui Preusseliams (*Preussel* ir kitos būdingos laikotarpio variacijos), kurie buvo identifikuoti kaip Aukštutinės Austrijos didikų Schaunbergų giminės atstovai, gavę šią pravardę dėl dalyvavimo kryžiaus žygiuose į Prūsiją, suteikiant paramą Dobrynės ordino broliams. Tai vienas iš daugelio baltistikos ir lituanistikos epizodų monografijoje (p. 127–157), kai aptariami ankstyviausi kryžininkų žygiai Prūsijos užkariavimo procese.

Šioje vietoje reikėtų stabtelėti prie vieno paaiškinimo, kurį plėtoja autorius. Aptariant kovų dėl Babenbergų palikimo verpetus, išsamiai analizuojamos ne tik pretenzijos, sąjungos ar karo veiksmai, bet ir tam tikrų stereotipų formavimasis. Bandoma suprasti, kaip ir kokiomis aplinkybėmis Europoje susiformavo „schizmatikų ir pagonių“ stereotipas, kurio funkcija – įvardyti Rytų Europos žmones. Pasak A. Martyniuko, didelė tikimybė, kad šiam stereotipui susiformuoti ženkliai, o gal net ir lemiamą įtaką turėjo Vengrijos karaliaus Belos IV sudaryta koalicija Austrijos įpėdinystės kare. Vienas svarbiausių jo sąjungininkų buvo Danila Romanovičius, o prie jo žygio hipotetiškai prisidėjo ir čia prieglobstį radę Mindaugo brolėnai Tautvilas ir Gedvydas (p. 175–176 ir kitur). Nors autorius naudojosi rusišku Edvardo Gudavičiaus vertimu, tačiau neatkreipė dėmesio, kad dar iki žygio į vakarus bent jau Tautvilas tikrai buvo apsikrikštijęs Rygoje katalikiška forma². Žinoma, naujakrikštų buvimas schizmatiko kunigaikščio aplinkoje nebūtinai reiškė, kad juos reikėtų vertinti kaip tikrus ir gerus krikščionis. Galiausiai netgi nėra aišku, kiek Tautvilo kariaunos žmonių galėjo pasekti jo pavyzdžiu. Todėl žvilgsnis iš Europos ištis galėjo Tautvilo pajėgas laikyti pagonimis. Vis dėlto Europos šaltiniai lietuvių apskritai nemini. Todėl vargu, net jeigu ir siesime šio stereotipo susiformavimą su Austrijos įpėdinystės karu, ar Tautvilo su

² Čia nėra galimybės patikrinti, kiek tiksliai atliktas vertimas į rusų kalbą, bet lietuviškame knygos variante tai vienareikšmiškai minimas faktas: GUDAVIČIUS, Edvardas. *Lietuvos istorija*. T. 1: *Nuo seniausių laikų iki Liublino unijos*. Vilnius, 2001, p. 52.

broliu ir kariauna dalyvavimas šiuose karo veiksmuose galėjo turėti tam lemiamą įtaką. Juolab kad pats A. Martyniukas, kalbėdamas apie Belos IV suburtą koaliciją, mini daug gausesnius ir matomesnius jo sąjungininkus – vengrams dažnai į karinę pagalbą ateidavusius polovcus-kumanus. Būtent taip, žvelgiant iš ilgesnės perspektyvos, galima suformuoti „schizmatikų ir pagonių“ stereotipą Rytų Europos gyventojų atžvilgiu.

Antrasis monografijos skyrius įvardytas „Suchenwirtho knyga“. Jis skirtas kryžiaus žygių epochai. Be nedidelio įvado, skirto Habsburgų įsitvirtinimui Austrijoje, beveik visas tekstas čia pasakoja apie kryžiaus žygių epochą. Vienu iš svarbiausių šaltinių čia tapo Peterio Suchenwirtho, XIV a. antrojoje pusėje Austrijoje gyvenusio heroldo ir poeto, sukurtos ir išlikusios dainos, skirtos kryžiaus žygių prieš „pagonis ir schizmatikus“ dalyviams pagerbti. Čia galima pabrėžti, jog Peterio Suchenwirtho gana gausiai išlikusi kūryba ypač spalvingai atskleidžia kryžiaus žygių virtuvę, idėjas ir spindesį. Prie šio poeto žinių apie regioną buvo pridėti ir Oswaldo von Wolkensteino, vadinamo paskutiniu vokiečių minezango atstovu, kūryba, tiksliau, tie trupiniai, kuriuos galime surankioti kaip žinias apie regioną.

Būtina pabrėžti, jog A. Martyniuko monografijoje minezango atstovų žinios apie regioną naudojamos gana plačiai. „Babenbergų knygoje“ jis, nors ir fragmentiškai, rėmėsi Ulricho von Liechtensteino ir Tannhäuserio poezijoje išlikusia informacija. Nors XIII a. minezingeriai sunkiai įsivaizdavo Rytų Europą, tačiau žiupsnelį žinių iš čia buvo galima pasisemti. XIV a. reizams tapus gerokai intensyvesniems, pasiekusiems Lietuvos ir Rusios teritorijas, šie siužetai atrado savo autorius. Būtina pabrėžti, jog tiek Peterio Suchenwirtho³, tiek Oswaldo von Wolkensteino⁴ vardai Lietuvos istoriografijoje nėra naujiena, bet sistemingo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vaizdinio vokiečių riterių poezijoje vis dar nėra pateikta. Net ir šioje monografijoje greta konteksto galima išskirti kelis ryškesnius epizodus (kryžininkai prie Izborsko, kryžininkai Voluinėje, Alberto III žygis į Žemaitiją ar kiti), tačiau tai toli gražu neišsemia net ir viso Peterio Suchenwirtho palikimo. Vienas įdomiausių šio skyriaus fragmentų yra skirtas Švento Jurgio draugijai, kurios tikslas buvo burti kryžininkus, pasiryžusius žygiuoti į Prūsiją ar Livoniją, siekiant dalyvauti Vokiečių ordino organizuojamose karo kampanijose. A. Martyniukas draugiją apibūdino kaip riterių sąjungą, pasirengusią kovoti su pagonimis ir schizmatikais. Žinių apie šią draugiją nėra daug. Manoma, kad jos ištakos siekia XIV a. 4-ąjį dešimtmetį ir ji aktyviai veikė iki 7–8-ojo dešimtmečių. Jos steigėju laikomas Austrijos kunigaikštis Otto Linksmasis Habsburgas. Be dalyvavimo kryžiaus žygiuose, šią draugiją vienijo ir bendros Šv. Jurgio koplyčios prie Šv. Augustino bažnyčios Vienoje statybos. Būtent šios draugijos nariai buvo dažni Peterio Suchenwirtho

³ VEBLAITIS, Petras. Petro Suchenwirtho eilėraštis apie Austrijos kunigaikščio ir kryžiuočių žygį prieš žemaičius. *Karo archyvas*, 1939, t. XI, p. 5–15.

⁴ MAČIUKAS, Žydrūnas. Ką apie Lietuvą žinojo XV a. vokiečių poetas ir diplomatas Oswaldas von Wolkensteinas (1377–1445)? *Lietuvos istorijos metraštis 2001/2*. Vilnius, 2002, p. 35–58.

dainų herojai, manoma, jog šis galėjęs būti draugijos heroldu. Nors draugijos pagrindas buvo Austrijos diduomenė, vadovaujama Habsburgų, tačiau paralelių randama ir Čekijoje (Indrřichuv-Hradec [Jindřichův Hradec] pilies freskos). Ieškodamas paralelių tarp pavienių asmenų su Čekijos diduomene, A. Martyniukas praleido vieną svarbiausių faktų – draugijos „steigėjas“ Otto Linksmasis buvo vedęs Oną, Bohemijos karaliaus Jono dukterį. Būtent šis Vidurio Rytų Europos monarchas laikytinas vienu iš aktyviausių savo laikotarpio reizų dalyvių, puoselėjusių kryžiaus žygių ir riterystės idealus. Habsburgų ir Liuksemburgų dvarų suartėjimas po dinastinių vedybų galėjo virsti draugijos susikūrimo inspiracija, perimant iš Čekijos kryžiaus žygių į Prūsiją populiarumą.

Baigiant kalbėti apie šią „knygą“, būtina pažymėti, jog šiojį tokį disonansą su likusiu tekstu sudaro priešpaskutinis poskyris, skirtas Oswaldui von Wolkensteinui ir jo žinioms apie pietrytinį Baltijos regioną. Nors jis tituluojamas paskutiniu minezango atstovu, tačiau neišvengiamai jo ir Peterio Suchenwirtho regiono aprašymai skiriasi. Vėlyvos, XV a. 3-iajame dešimtmetyje sukurtos ir suredaguotos, jo dainos regioną pristato labiau kaip geografinę erdvę, žinios netenka militarinio aspekto, ir nors pats minezingeris ir buvo atvykęs į Prūsiją, tačiau jo dalyvavimo reizuose šaltiniai (net ir kurti jo paties) tiesiogiai nefiksuoja ir lieka hipotetiniai (nors ir tikėtini). Pietrytinis Baltijos regionas jam buvo labiau nuotykių, prekybos ar diplomatijos laukas, o ne galimybė pasireikšti karine prasme. Ir tai dėsninga, kadangi šio poeto žinios apie regioną rodo jau kitokias tendencijas.

Paskutinis skyrius autoriaus pavadintas „Suntcheimo knyga: mokslinių traktatų knyga“. Šioje dalyje pateikiami kitokio pobūdžio šaltiniai – tai su Austrija siejamų keliautojų į Rytų Europą darbų ir požiūrių aprašymas. Būtent Oswaldas von Wolkensteinas galėtų būti laikomas tiltu, jungiančiu XIV a. reizų epochą su naujais vėjais, plūstelėjusiais per XV a. – XVI a. pradžios šaltinius. A. Martyniukas čia jau beveik apsėstas Herbersteino metaforos, kuri nuolat randa atgarsių tekste: Johannesą iš Gajlefonteno (*Gaillefontaine; Johannes de Galonifontibus*) pavadina „mažuoju Herbersteinu“, Johannesą Rellachą – „neįvykusi Herbersteinu“, kol galiausiai paskutiniame poskyryje pats Sigismundas von Herbersteinas leidžiasi į kelionę. Šiame skyriuje randame nemažai geografinių ir istorinių XV–XVI a. veikalų, kurie Lietuvos historiografijoje žinomi (tas pats Johannesas iš Gajlefonteno, neseniai pristatytas S. C. Rowello⁵, ar iš seniau žinomas Enea Silvio Piccolomini, taip pat ir pats Sigismundas von Herbersteinas, palikę apie Lietuvą ir regioną skirtingo išsamumo žinių), ar lituanistinių tyrimų kontekste beveik nežinomi (nes tokių žinių šiuose veikaluose beveik nėra) Johannesas Rellachas ar Ladislavas Suntcheimas. Tačiau surinkta ir apdorota informacija neabejotinai ver-

⁵ ROWELL, S. C. Naujieji kryžiaus žygiuotojai: LDK ir Bizantijos santykiai XIV–XV a. sandūroje. Ar Vytautas Didysis buvo Lietuvos kryžiaus žygių prieš turkus ir totorius pradininkas? In *Kryžiaus karų epocha Baltijos regiono tautų istorinėje sąmonėje*. Sud. Rita Regina TRIMONIENĖ, Robertas JURGAITIS. Šiauliai, 2007, p. 181–205, ypač p. 194, 202–204.

tinga ir į ją reikėtų atidžiai įsiskaityti, kadangi XV a. iš pietryčių Baltijos regiono Europą pasiekusios žinios vis dar nėra gausios. Žvelgiant apskritai į šį skyrių, jis atrodo gerai sukomponuotas, tačiau būtent paskirų fragmentų parinkimas kartais kelia klausimų. Vienas iš poskyrių skirtas žvilgsniui iš kitos pusės: kokia Austrija buvo matoma iš Rytų Europos (p. 524–537). Šio poskyrio pagrindinis šaltinis yra „Iliustruotasis sąvadas“, sukurtas XVI a. viduryje Ivano IV Žiauriojo aplinkoje. Pasitelkiant šio šaltinio informaciją, buvo bandoma pažiūrėti, kaip matė Habsburgų dvarą Maskvoje. Čia taip pat prisiliečiama ir prie Herbersteino temos, kadangi, nors ir fragmentiškai, tačiau jo pasiuntinybė „Iliustruotajame sąvade“ buvo taip pat įamžinta. Visgi kyla klausimas, ar šis siužetas buvo vertas vietos monografijoje? Būtina pažymėti, kad jis šiek tiek disonuoja su ankstesnio monografijos turinio vientisumu, kadangi paremtas visiškai kitokia šaltinių baze. Galbūt autoriui reikėjo geriau apgalvoti monografijos medžiagos išdėliojimą ir atskirų siužetų parinkimą. Žinoma, tokį sprendimą galima nesudėtingai pateisinti: A. Martyniukas savo ankstesniuose tyrimuose neretai naudojo „Iliustruotojo sąvado“ medžiagą, aprūpinusia jį puikiais miniatiūromis. Tačiau šiuos duomenis buvo galima nesudėtingai integruoti į paskutinį poskyrį, skirtą pačiam Herbersteinui, o siekiant išlaikyti dvylikanarę skyriaus struktūrą, galima buvo surasti kokį nors papildomą epizodą iš XV a., atskleidusį Austrijos ryšius su Rytų Europa.

Bandant apibendrinti recenzento patirtis skaitant A. Martyniuko monografiją, galima drąsiai konstatuoti, jog laikas buvo vertas žvakių. Nauji horizontai, atsiveriantys perskaičius šį tekstą, yra išties vertingi. Nors Lietuva Vakarų Europos erdvėje XIII amžiuje neretai ir buvo matoma per Prūsijos ar Haličo-Voluinės šydą, tačiau ji jau švietėsi. XIV a. kryžiaus žygių epocha ir kryžininkų judėjimas taip pat buvo svarbus, jis atsiskleidė ir Austrijos minezango tradicijoje. Čia randame gyvus aprašymus ir tikrovę atitinkančius vaizdinius, kurie papildė skurdžias kronikų ir pavienių aktų žinias. Ir galiausiai, LDK tapus kultūrine ir politine Europos dalimi (nors iš pradžių ir labai plonu sluoksniu), po truputį buvo stengiamasi suprasti, kas buvo ta naujoji XV a. Europa. Todėl nenuostabu, kad keičiasi ir šaltinių pobūdis.

Gal kiek apkartina skaitymą tai, kad laukiantiesiems monografijos ji pasirodė „skurdesnė“ už kai kuriuos anksčiau publikuotus straipsnius. Pavyzdžiui, tenka tik apgalvestauti, kad perkeliant iš vienos formos į kitą dalis medžiagos pasimetė. Žinoma, tai gali būti tiek sąmoningas sprendimas, tiek ir būdas apvalyti tekstą nuo balasto. Tačiau reikia turėti omenyje tai, kad iliustracijos teksto skaitymo neapsunkina⁶, todėl gal ir pačiame leidybos procese galėjo pasitaikyti tam tikro broko.

Tam tikra prasme A. Martyniuko monografija buvo parašyta tarp dviejų šaltinių rinkinių, kurie jau gana ilgą laiką cirkuliuoja Lietuvos istoriografijoje ir tarp istorijos

⁶ Plg. MARTYNIUK, Aleksej. „Avstriiskii stol“ kniazia Romana Danilovicha. In *Danylo Romanovych i Ioho chasy* (Colloquia Russica, ser. II, vol. 3). Red. Vitaliĭ NAHIRNÝĬ, Myroslav VOLOSHCHUK. Ivano-Frankivs'k, Krakiv, 2017, s. 133–143.

mėgėjų, nes šaltinių iš tiesų nėra daug⁷. Tačiau šioje monografijoje buvo bandoma konstruoti naujus tiltus, suliejant atskiras istoriografines tradicijas ir kuriant simfoniją. Puikiai pažinodamas tiek austriškosios (ir vokiškosios), tiek Rytų Europos istoriografijas, autorius meistriškai nutapė ištisių epochų spalvingą vaizdą (ar bent jau vaizdo fragmentus), taip sujungdamas ne tik istoriografines tradicijas, bet ir paskirus regionus, parodydamas, kaip ir dėl kokių priežasčių judėjo žmonės tarp dviejų skirtingų pasaulių, atskleisdamas komunikacinius ryšius ir įtakas. Galiausiai, pasitelkęs skirtingus fragmentus, ne kartą atliko „kriminalinius“ tyrimus, siekdamas išsiaiškinti, kas nužudė Friedrichą II Karingą ar kunigaikštį Jurgį Vytautaitį. Tik sujungus skirtingas šaltinių tradicijas galima gauti atsakymus. Toks žiūros taškas pasirodė produktyvus ir davė rezultatų. Šių eilučių autoriui tenka konstatuoti tik baigiamąją mintį: būtų visai neblogai, jeigu ir mes pasistatytume savuosius tiltus, todėl imkime knygą į rankas ir skaitykime...

⁷ Turima omenyje: *Mindaugo knyga: istorijos šaltiniai apie Lietuvos karalių*. Ats. red. Artūras DUBONIS. Vilnius, 2005; *Kraštas ir žmonės: Lietuvos geografiniai ir etnografiniai aprašymai (XIV–XIX a.)*. Parengė Juozas JURGINIS, Algirdas ŠIDLAUSKAS. 2-oji papild. laida. Vilnius, 1988.